

Búcsú Fekete Györgytől

Fekete György teljes körű életművének méltatása mindenekelőtt a művészetkritikusokra, művészettörténészekre, egykori tanítványaira és tanárkollégáira tartozik, de rá emlékezve annyit mégis meg kell említenünk, hogy konzervatív világnézetű emberként, tanárként vallotta, hogy „a kultúra nem örökölhető”, azt neveléssel, az ismeretek és értékek átadásával „örökíteni az idősebb generációk feladata, kötelessége”; tette ezt ő is: középiskolai igazgatóként, egyetemi tanárként, lapszerkesztőként, ismeretterjesztő sorozatok alkotójaként.

A *Magyar Művészet* munkatársaiként mi arra a kultúrpolitikusra emlékezünk, aki megteremtette, majd – felelős kiadóként, később a Szerkesztőbizottság tagjaként – szervezte folyóiratunk megszületésének intézményi feltételeit, és aki szerzőnként részt vett közös vállalkozásunk szellemi arculatának formálásában. Hogy egy kultúra szellemisége és intézményi háttere elválaszthatatlanul összefügg egymással, azt mindannyian tudjuk, de ez a tudás őbenne kivételes tetterővel is párosult.

Ő kezdeményezte – még 1989-ben –, hogy január 22-ét – Kölcsey *Himnusz*ának keletkezési dátumát – törvény avassa a magyar kultúra napjává, egyike volt a Magyar Örökség Díj alapítóinak, és a nevéhez köthető a Nemzeti Kulturális Alap létrehozása is. Az előbbieknél a jelentőségét az évről évre gazdagabb programokat megvalósító kulturális események bizonyítják, az NKA pedig a művészeti élet finanszírozásának legkorszerűbb, legdemokratikusabb intézményi feltételeit teremtette meg.

Nem feledjük: mindezt olyan körülmények között tette, amikor a magyar kultúra már nemcsak ízlésirányok, ideológiai viták és esztétikai kánonok, hanem pártpolitikai csatározások harci terepévé is vált. Legbátrabb és legkockázatosabb kezdeményezését, a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi megalapítására tett javaslatát ezért bátyázta körül a politikai indulatoknak ellenálló, kikezdehetetlen érvekkel.

Miután – az utóbbi 200-250 év tapasztalatainak ismeretében – tisztában volt azzal, hogy a kultúra és a politika érdekellentétei szüntelenül újratermelődhetnek, meg volt róla győződve, hogy a szembenálló szereplőknek nem az ideális „örök béke” megteremtésére kell törekednie, hanem inkább a konfliktuskezelés, az érdekegyeztetés elveit és technikáit kell kimunkálnia. Magánemberként és közszereplőként egyaránt szívből gyűlölte az önmagáért való vitát, ugyanúgy, mint a fejet leszegő, véleményelhallgató megalkuvást.

Ebben: az érdekek egyeztetésének lehetőségét biztosító párbeszéd és közös munka tereinek megteremtésében látta az új Akadémia egyik legfőbb feladatát. S hogy milyen érdekek egyeztetésére gondolt, azt is egyértelművé tette: „ne az legyen a döntő kérdés, hogy kik, kikkel szemben, kiknek a mellőzésével hozták létre a szervezetet, hanem az: képes lesz-e az Akadémia termékeny kölcsönhatást generálni programjának *nemzeti elkötelezettsége* és az alkotóművészek *önelvű művészi törekvései* között.” Fekete György elméleti érzékenységéről vall, hogy amikor a nemzeti kultúrát megkülönböztette a nemzet kultúrájától, a „nemzeti elkötelezettség” fogalmát megvédte a pártok általi kisajátítás veszélyétől.

Míg a *nemzeti kultúra* értékét abban látta, hogy az a mindenkori magyar jellegzetességek és minőségek egyben tartására irányul, a *nemzet kultúráját* a világhoz való illeszkedésünk egyik legfontosabb „tapadási pontjaként”, „integráló mezőként” fogta fel. Magától értődnétek tekintette, hogy a *nemzet kultúrájában a nemzeti kultúrát pozitív diszkrimináció illethesse meg*, s hogy működésük finanszírozása nem lehet politikai és gazdasági alkuk tárgya. S ezt a követelményt nem az állammal szemben fogalmazta meg, hiszen maga is vallotta azt az alapelvet, amely szerint „az állam filozófiai értelemben is belül van a kultúra hatalmas épületén”. Amikor a *Magyar Művészet* első számában (2013/1.) kijelentette: „a mi törekvésünk egyszerre irányul a nemzeti kultúra és a nemzetállam pozícióinak védelmére” – nem hűségnyilatkozatot közölt. Inkább üzenet és felszólítás volt ez a részéről mindazoknak, akik készek az értékelt együttműködésre. Mert – amiként azt Kalkuttai Teréz *Himnusz az élethez* című hitvallását kommentáló egyik esszéjében írta: „Az értékek között [...] jelentős hangsúlyeltolódás tapasztalható. Növekszik a fel nem ismert értékek aránya. Növekszik az elherdált értékek aránya. Növekszik a túlbecsült értékek aránya. A megbecsülésre érdemesek terhére.” Legyen az értékek felismerése a kultúra műhelyeinek a feladata, az elismerése pedig az államé. Ő így gondolkodott. Ebben a szellemben – az ő szellemében – búcsúzunk Tőle.

A Szerkesztőbizottság és a Szerkesztőség

1932-2020